

„Bezprostřední“ (zkušenost)

V anglosaské empiristické tradici má velkou důležitost jakýsi „koncept“ tzv. bezprostřední zkušenosti (immediate experience). Jak už naznačeno, nejde vlastně o skutečný „koncept“, neboť tomu chybí náležité pojmové vypracování. Jde vlastně spíše o pouhé pojmenování onoho zvláštního „zážitku“, možná jen „pocitu“ či „dojmu“, že právě v tuto chvíli a zde třeba něco slyšíme nebo vidíme a tak podobně. Nejde tedy o vidění samo, při němž jsme především soustředěni na to, „co“ vidíme (např. na nějaký strom), nýbrž o to, že právě v této chvíli zažíváme, prožíváme toto „vidění“, tento „zážitek vidění stromu“. Specifickým charakterem tohoto „zážitku“ je – podle empiristů – naprostá nepřítomnost jakéhokoli zprostředkování, tj. těsná, naprostá spjatost tohoto zážitku s tím, „co“ vidíme nebo slyšíme atd. A ta základní mylnost celého „konceptu“ či „pseudokonceptu“ spočívá právě v tom, že se tu předpokládá něco, co nejen není ničím doloženo, ale co odporuje veškeré naší zkušenosti. Naše zkušenost nám totiž říká, že nikdy není (a ani nemůže být) nic v naší mysli, v našem vědomí bezprostředně spjata s čímkoli vnějším, „reálným“, ale že jsme v tom ohledu vždycky odkázáni na nějaké zprostředkování, které nenahlížíme, k němuž nemáme přímý přístup a který tedy ani nemůžeme „přímo“ sledovat ani kontrolovat. Naše vědomí a myšlení se nikdy nedotkne *přímo* nějaké hmotné věci, reálné skutečnosti, ale vždycky tu věc, tu skutečnost musí nějak svými prostředky zaměřit, musí k nim mířit, musí je „mířit“, myšlenkově k nim „intendovat“, intencionálně směřovat. A to znamená, že si musí vždy znovu dělat, „konstruovat“ nějaké „obrazy“ těch věcí, a teprve přes tyto „obrazy“ nabývat stále větší jistoty, že se tak právem a správně obrací k „věcem samým“. Vynález pojmů a pojmovosti na jedné straně velmi usnadňuje přesnost takového zaměření, ale historicky se zároveň stal zdrojem jisté mystifikace, protože se – pod řeckým vlivem – omezil jen na vnějšek věcí, na jejich předmětnou stránku či povahu. A v důsledku toho stále víc ztrácel smysl pro jejich stránku či povahu nepředmětnou, a už vůbec pro „ryzí nepředmětnost“ (resp. „nepředmětnosti“).

(Písek, 110125-1.)